

Історія мого міста

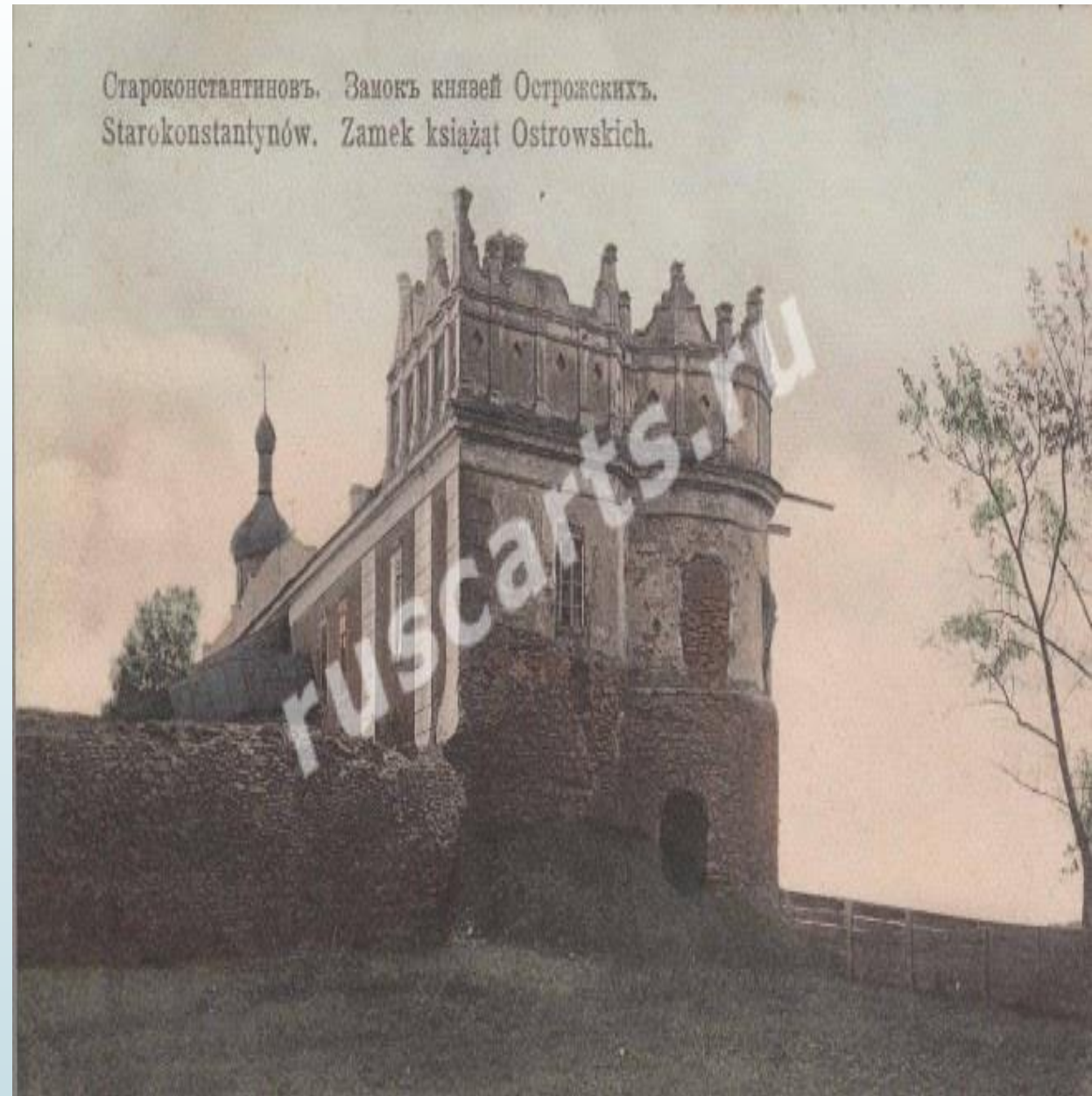

- Старокостянтинів – місто (34 тис. жителів), районний центр, розташований на берегах р. Случ та Ікопоть. Засноване місто у 1561 р. князем Костянтином Острозьким, у тому ж році отримало Магдебурзьке право.

ЗАСНУВАННЯ

Старокостянтинів заснований у 1525 році як село Колищенці. Поселення вперше згадано в указі польського короля кременецькому старості від 5 березня 1505 року, щоб той «допустив Івана Лабунського у володіння селами Грибенинка, Сахнівці (зараз села у Старокостянтинівському районі) і Колищенці». 5 січня 1561 року нащадки Лабунського продали Колищенці князю Костянтину-Василю Острозькому. За три місяці Острозький отримав від польського короля привілеї на заснування міста, магдебурзьке право для міста та право на ярмарки. У місті оселилися перші євреї. Спочатку називався Костянтинів, а після заснування міста Новокостянтинова (нині село Летичівського району Хмельницької області) у 1632 році був перейменований на Старокостянтинів.

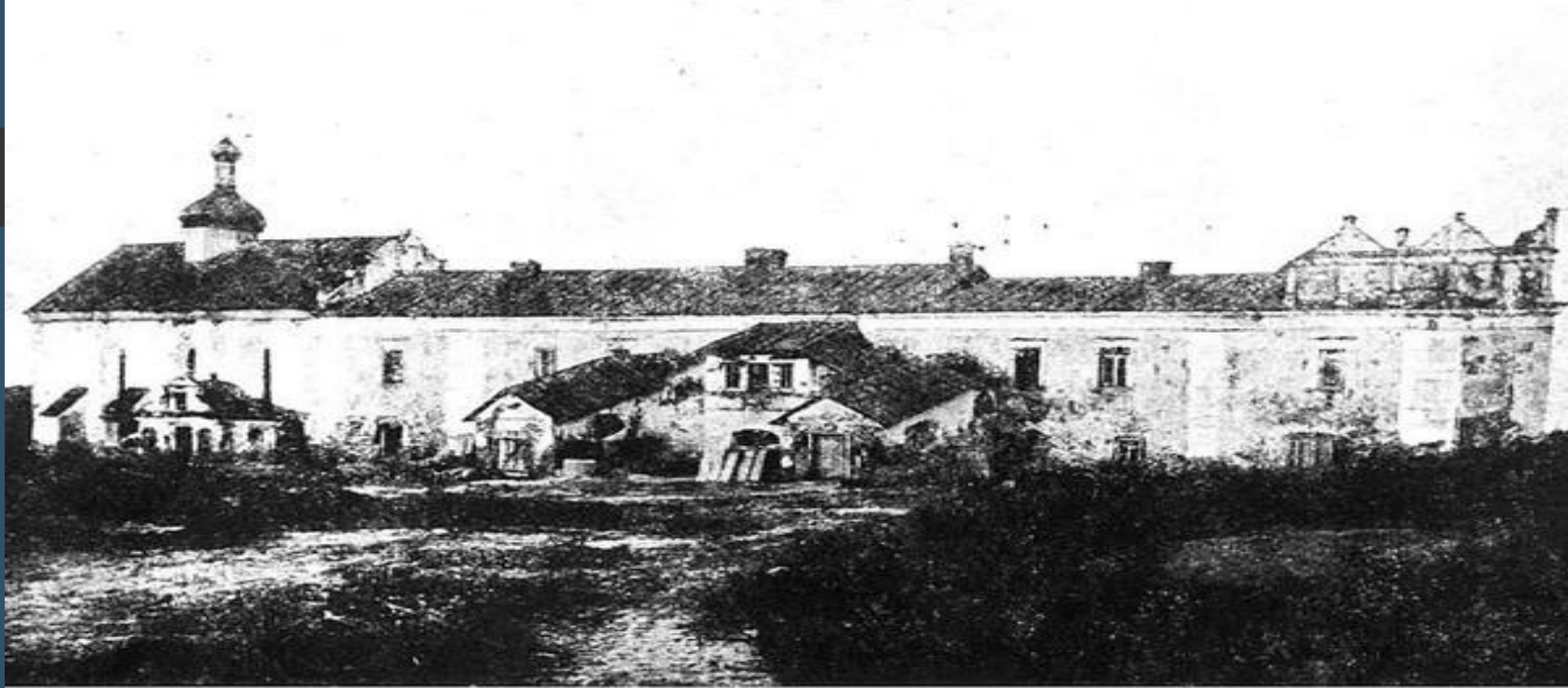
У 1571 році були побудовані замок та укріплення навколо міста: був насипаний кріпосний земляний вал, укріплений колодами, та побудовані кам'яні башти. Виходом з міста були троє воріт: Старицькі на річці Ікопоть

© Sergiy Klymenko, 2009
<http://serg-klymenko.narod.ru>
<http://klymenko.data-tec.net/>

ukrmandry.com ukrmandry.com.ua

На вершині трикутника, на місці злиття річок, був побудований кам'яний замок, який служив укріпленням у випадку взяття ворогом першого ряду укріплень. У західній частині замку замість стіни були господарські будівлі та церква, а також башта. У центрі замку була побудована дерев'яна сторожова вежа, з висоти якої продивлялася відстань до 30 км від міста для виявлення ворогів, що наближаються.

Починаючи з 1575 року кримським татарам жодного разу не вдалося взяти його приступом, навіть у 1618 році, коли на Поділля вторгалася тридцятитисячна татарська орда. У 1636 році у замку було сім великих гармат, двадцять чотири склади продуктів харчування, 320 рушниць, дві бочки куль, кам'яний бастіон для зберігання пороху. У 1593 році під містом були розбиті війська повстанців під проводом К. Косинського, у 1595 і 1596 роках через місто проходили війська під проводом Северина Наливайка.

У 1648 році під Старокостянтиновим, біля села Пилявці, відбулася битва козацької армії Богдана Хмельницького та армії під проводом Яреми Вишневецького та Домініка Заславського, в якій українські війська отримали блискучу перемогу.

Старокостянтинів був сотенним містом Волинського полку Української держави Богдана Хмельницького.

У 1620 році місто перейшло у володіння князів Заславських, а у 1682 році - до князів Любомирських.

Після другого розподілу Речі Посполитої у 1793 році місто увійшло до складу Російської імперії. У 1796 році Старокостянтинів отримав статус міста.

У 1827 у Старокостянтинові відбулося повстання євреїв проти закону, що зобов'язував деяких євреїв до 25 років служби в армії.

У 1905 році місто має близько 17000 жителів, з яких близько 60% складали євреї. Жителі проводили значну торгівлю з Австрією та Прусією, а також з довколишніми містами і селами. Місто мало дві синагоги, п'ять молитовних будинків, школи для єврейських дітей, єврейські благодійні установи.

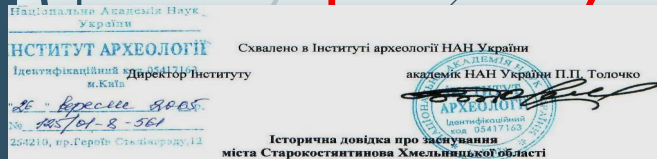
У 1916 році було прокладено залізницю Гречани-Шепетівка, що проходила через місто. Це сприяло розвитку міста.

У 1999 році місто отримало статус обласного значення.

Р.С. Археологічні розкопки у Старокостянтинові виявили, що місто на 350 років старіше, ніж вважалося!

Унікальність історії цього міста полягає у тому, що довгий час вважалося, що його заснував князь Василь-Костянтин Острозький у 1561 році. Однак виявилось, що Старокостянтинів є літописним містом Кобудем, історія якого налічує 800 років. Про це свідчить "Історична довідка про заснування міста Старокостянтинова Хмельницької області", видана інститутом археології Національної академії наук України після аналізу історичних джерел та проведення археологічних розкопок. Під час розкопок на території замку та домініканського монастиря були знайдені залишки фортифікаційних споруд, кераміки та поховання, які відносяться до XII-XV століть та аналогічні артефактам, знайденим при розкопках літописного Губина та інших міст Болохівської землі (згадується у "Літописі Руському" у 1150 році, розташовувалася у Послуччі і Південному Побужжі).

За історичними джерелами перші згадки про місто Старокостянтинів відносяться до 1561-1567 рр. Однак, давньоруський літопис, висвітлюючи міжусобицю боротьбу між Галицким, Київським і Чернігівським князівствами під 1150 р. згадує „Болохівську землю“, розташовану у Послуччі і Південному Побужжі (Літопис Руський. – К., 1989. – стор. 231). Під 1241 р. цей же літопис зазначає, що Данило Галицький провів каральну військову акцію проти болохівських правителів за те, що вони блокувалися з татарами і не хотіли підкоритися владі Галицько-Волинського князівства.

Серед болохівських „градів“, які спалив, а потім взяв Данило Галицький, значаться: Деревич, Губин і Кобудь, Гороще, Божецький, Дядьків (Літопис Руський. – К., 1989, стор. 399). Відомий археолог-краєзнавець Болдин К. І. Терещук висунув гіпотезу про те, що розташування літописного Кобудя пов'язане з назвою річки Ікопоть і піскострвом, утвореним при злитті вищезазначеної річки з р. Случ, зручне розташування якого було використано для побудови городища (Терещук К. І. у збірн. „Дослідження слов'яно-руської археології.“ – К., 1976, стор. 172-173). На цій території зараз знаходиться пізньосередньовічний замок князів Острозьких.

Археологічна експедиція Інституту археології НАН України під керівництвом к. і. наук Виногородської Л. І. провела у 2001-2005 рр. поглиблені археологічні дослідження на території замку та території колишнього Домініканського монастиря XVI ст., які встановили наявність на місці замку Острозьких потужного (до 0,5 м) культурного шару зі слідами великої пожежі і залишками фортифікаційних споруд, що містив матеріали киево-руського періоду (кінець XII-XIII ст.). На території Домініканського монастиря також знайдено кераміку кінця XII-XV ст. та поховання, що за стратиграфією відносяться до XII-XV ст. Всі знайдені матеріали знаходять безпосередні аналогії серед артефактів відкритих при розкопках літописного Губина та інших болохівських міст. Отже, гіпотеза К. І. Терещука знайшла своє підтвердження і це дає підстави вважати, що до побудови пізньосередньовічного замку на цьому ж місці функціонувало городище літописного Кобудя кінця XII-XIII ст., а на місці монастиря, можливо існував давньоруський монастир.

Під час археологічних досліджень встановлено також наявність культурних нашарувань кінця XII-XV ст.. Це дає підстави говорити про еволюцію у використанні території для оборонних укріплень (городище і замок) від кінця XII-XIII до XV-XVI ст..

Все викладене дає можливість стверджувати, що початок існування городища-замку і міста Старокостянтинів (Кобудь) відносяться до кінця XII-XIII ст..

Таким чином, письмові історичні джерела, а також матеріали археологічних досліджень дають можливість відзначити 800 – річчя м. Старокостянтинів, який судячи з давньоруського літопису (Губин - Ікобудь) і археологічних досліджень існував з кінця XII - поч. XIII ст..

Розкопки проводились у період 14.07–25.08.2015 р.

Здебільшого усі артефакти було знайдено під час розкопу Траншеї 2.

Залишки цегляних споруд

Професор кафедри Історії Росії і спеціальних дисциплін Кам'янець-Подільського державного університету

Л. Винокур

Академік Академії наук вищої школи України І. С. Винокур

Науковий співробітник відділу давньоруської та середньовічної археології ІА НАН України, канд. істор. наук, дійсний член ІКОМОС

Л. І. Виногородська

Л. І. Виногородська

Департамент архітектури, містобудування та кадастру Вінницької міської ради

